

Конспект за провеждане на изпит по

РИМСКО ПРАВО

I. Обща информация

Специалност	Право
Форма на обучение	Редовна и задочна
Вид на дисциплината	Задължителна
Водещ преподавател	проф. д.н.Малина Новкиришка- Стоянова
Продължителност на учебния курс	Един семестър
Аудиторна заетост	Лекции и упражнения
Оценяване по време на учебния курс (текущо оценяване)*	Да
Наличие на условия за допускане до изпит на редовната изпитна сесия**	Да
Брой часове за самостоятелна подготовка	Моля, въведете броя на часовете за извънаудиторна заетост от учебния план

II. Тематично съдържание на учебния курс

1. Предмет и задачи на учебната дисциплина “Римско право”. Разграничението на римското частно и публично право. Методи на изследването на римското право.
2. Извори и източници на римското право. Действащи системи на римското право.
3. Периодизация на римската държавна и правна история. Характерни особености на архаичния, републиканския и имперския период. Архаично, предкласическо, класическо , следкласическо и Юстинианово право.
4. Римскоправното понятие за публична власт (*imperium, potestas, auctoritas*) и публично право. Римскоправна и съвременна систематика на публичното право. Субекти на публичното право. Гражданството. Юридическите лица на публичното право.
5. Органи на власт и управление в архаичния, републиканския и имперския период.
6. Римската администрация и римско административно право. Управление на колониите, муниципиите и провинциите. Административно- териториални реформи. Статус на магистратите и служителите. Актове на публичната администрация.
7. Управление на публичното имущество. Концесии и лицензии. Публични дейности и публични предприятия. Управление на някои области на икономиката- строителство и градоустройство, , търговия, транспорт и съобщения, производство, селско стопанство. Публичноправен контрол върху някои икономически дейности.
8. Публичноправен режим на водите и водоснабдяването, опазването на природните ресурси, здравеопазването и обществената хигиена. Организация на опазването на

- обществения ред и безопасност. Публичноправен режим на организация и контрол при упражняването на свободните професии и образователната дейност.
9. Финансова и данъчна система. *Aerarium* и *fiscus*- правен статут. Финансово задължени субекти. Устройство на финансовата администрация. Компетентност. Процеси по финансови спорове. *Advocati fisci*.
  10. Римската армия и нейните подразделения- развитие на правната уредба. Войсковите единици като субекти на публичното право. Военната служба. Военната хазна. Особенности на правния статут на войниците и ветераните.
  11. Традиции и особености в правната уредба на междудържавните отношения в Древността. Основни принципи. Междудържавни съюзи и обединения. Провинции и колонии. Решаване на международни конфликти. Правила за водене на война. Робство, военнопленичество, статут на покореното население. Дипломатически мисии и представителство.
  12. Статус на чужденците, гостоприемство. Античното разбиране за права на човешкия индивид. Закрила на търговците. Борба с пиратството и разбойничеството.
  13. Особенности на римската религия. *Ius* и *fas*. Римски и чуждоземни култове. Езическа и християнска религия. Религиозните институции като субект на правото. Езически религиозни колегии и институции. Статус на жреците. Понтификалната юриспруденция и юрисдикция.
  14. Християнство. Формиране на църковна организация. Църковните институции. Взаимодействие между църквата и държавата. Светско, църковно и каноническо право. Управление на църковната собственост. Имунитети. Юрисдикция. Статус на свещенослужителите.
  15. Понятие за наказателно право и наказателно правораздаване. Публични и частни деликти. Терминология. Основни понятия и принципи на римското наказателно право.
  16. Основни групи престъпления: против държавата, държавните органи, обществения ред и публичната собственост; престъпления по служба, документни престъпления, финансови престъпления; престъпления против икономиката и транспорта, престъпления против личността и против имуществото на частните лица. Система на наказанията. Разследване и наказване на престъпленията.
  17. Правораздавателни органи. Видове процес и тяхното историческо развитие. Основни понятия и институти. Граждански, административен, фискален и наказателен процес. Процедура по декрет и по рескрипт.
  18. Римският граждански процес. Правораздавателни органи. Римската акционна система. Видове искове.
  19. Легисакционен, формуларен, екстраординарен и служебен когнитивен процес.
  20. Статус на лицата. Правоспособност и дееспособност в римското право. Свободни и роби. Римски граждани и чужденци. Статус на колоните.
  21. Древноримската фамилия. *Patria potestas*. Лично и имуществено положение на членовете на римското фамилия. Родство, настойничество и попечителство.
  22. Брак и развод. Правно положение на жената според римското право. *Zestra*. Развитие на семейното право през класическия и следкласическия период.
  23. Понятие за вещи. Видове вещи. Значение на класификацията на вещите.

24. Владение- понятие и елементи. Придобиване и изгубване на владението. Цивилно и интердиктно владение. Интердиктна защита на владението. Значение на владението в римското право.
25. Понятие собственост и право на собственост според римското право. Същност на правото на собственост. Видове собственост. Ограничения на правото на собственост в публичен и в частен интерес. Трансформации между публичната и частната собственост.
26. Оригинерни и деривативни способи за придобиване на правото на собственост.
27. Същност, видове и значение на защитата на правото на собственост. Искове и други правни средства за защита.
28. Вещни права върху чужда вещь- понятие, същност и видове. Поземлени и лични сервитути.
29. Дългосрочни поземлени аренды- суперфиция, наем на вектигален имот и емфитевза. Вещни обезпечения- същност, видове, историческо развитие.
30. Понятие за облигация в римското право. Съдържание на облигационните отношения. Източници на облигационни отношения. Видове облигационни отношения.
31. Промяна в субектите и обекта на облигационното отношение.
32. Погасяване на облигационното отношение с изпълнение. Вещни и лични гаранции за изпълнение.
33. Погасяване на облигационното отношение поради неизпълнение. Вина и отговорност. Забава на длъжника и забава на кредитора. Погасяване на облигационното отношение независимо от изпълнението.
34. Договорът като източник на облигационно отношение. Съществени и допълнителни елементи на договора. Видове договори. Форма на договора- същност, значение, видове. Недействителност на договорите.
35. Реални договори.
36. Консенсуални договори- покупко- продажба, наем, дългосрочни поземлени аренды, дружество и поръчка.
37. Ненаименовани договори. Пактове.
38. Други източници на облигационни отношения- квазиконтракти, деликти и квазиделикти.
39. Наследство и наследяване- основни понятия, историческо развитие. Наследими и ненаследими права и задължения.
40. Наследяване по закон. Приемане и отказ от наследство. Сделки с наследство. Защита на наследника.
41. Наследяване по завещание. Легати и фидейкомиси. Дарението според римското право.

III. Материали за самостоятелна подготовка

A. УЧЕБНИ КУРСОВЕ

1. Андреев, М., Римско частно право, С. 1975;
2. Андреев, М. , Римски граждански процес, С.1947 г. и в Избрани трудове, С. , 2013
3. Венедиков, П., Кратък курс по римско право, 2018;

4. Новкиришка- Стоянова, М. De iure publico. Студии по римско публично право, С., 2013.
5. Торбов Ц., История на правната наука, С., 2002;
6. Чолов, Р. Римското частно право, С., 2000;

Б. ИЗТОЧНИЦИ

1. CORPUS IURIS CIVILIS, editio stereotipa, на сайта <https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/>, съответно превод на английски от S.P. Scott, 1932 на <http://www.constitution.org/sps/sps.htm> частичен превод на руски на И. Перетерский на http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pravo/digest/index.php и Дигесты Юстиниана (двуезичен превод под ред. На Л.Л.Кофанов), Москва, 2001-2006, т. I-VIII- в библиотеките.
2. GAI INSTITUTIONUM COMMENTARII QUATTUOR, на сайта <https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/> , в превод на английски на <http://thelatinlibrary.com/law/gaius.html> и на <http://oll.libertyfund.org/titles/gaius-institutes-of-roman-law> и на руски на <http://ancientrome.ru/ius/source/gaius/index.htm>
3. Други източници на римското право- Закон на Дванадесетте таблици, Регулите на Улпиан, Сентенциите на Паул и пр. в превод на руски език на <http://ancientrome.ru/ius/library/libr.htm> и на английски език на <https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/>
4. Съпоставка на Мойсеевия закон и римските закони (превод и коментар) М.Костова, М.Новкиришка, Т.Пиперков), С., Сиби, 2010;
5. De constitutionibus principum Serdicae datis / Императорски конституции, издадени в Сердика, С., 2012.

В. РЕЧНИЦИ, ЕНЦИКЛОПЕДИИ И УЧЕБНИ ПОМАГАЛА

1. Жан-Филип Дюнан, Паскал Пишонà. Римско право. Речник на основните термини, С., Сиела, 2007, 2009;
2. Хаусманингер, Х., Casebook по Римско вещно право, С. 2008
3. Хаусманингер, Х., Casebook по Римско облигационно право, С. 2010
4. Berger, A. Encyclopedic Dictionary of Roman Law. The American Philosophical Society. September 1953 (1956) на https://archive.org/details/bub_gb_oR0LAAAAIAAJ
5. Бартошек, М. Римское право, М. 1982 на <http://scienceoflaw.ru/books/item/f00/s00/z0000011/index.shtml>

Г. МОНОГРАФИИ, СТУДИИ И СТАТИИ

1. Кели, Дж. М. Кратка история на Западната теория на правото, превод Юрий Михайлов, С., 1998;
2. Гримал, П. Животът в древния Рим. Враца, 1999;
3. Попов, Д. 2002. Древен Рим. История и култура. С., 2002;
4. Биърд, М. SPQR. История на Древния Рим. С., 2019;
5. Анджела, А. Един ден в Древен Рим. С., 2010.

6. Ръсел, Б. История на западната философия. Антична философия Т.1, С., 2017.

За допълнителна подготовка на студентите се предоставя подбрана библиография, достъпна в интернет на съответните езици и по определени теми преди съответните семинарни занятия.

Списък на книгите на български език на <http://iusromanum.eu/publikacii> ;

брой 1-11 на романистичното списание IUS ROMANUM със статии по римско право на български език на <http://iusromanum.eu/journal>

IV. Изпитване и оценяване

1. Текущо оценяване

Тест и казус за текущо оценяване по римско вещно право и тест и казус за текущо оценяване по римско облигационно право. До изпит на редовна сесия се допускат студенти, положили и двата теста с оценка Добър, 3.50.

2. Условия за допускане до изпит на редовната сесия

Едно от двете: 1. Минимум 50 % присъствия на семинарните занятия или 2. Изпълнение на задачите от задължителното текущо оценяване

3. Форма и процедура на изпита

Изпитът е писмен и се състои в два модула- тест от 60 затворени въпроси и 8 отворени въпроси. Продължителността на изпита е 2 астрономически часа, независимо дали се провежда присъствено или в електронна среда. Когато изпитът е присъствен, той се провежда в един ден, като съобразно предоставените зали студентите се разделят по групи в един и същ или в различни часове, което се обявява предварително на сайта на факултета. След изпита студентите по желание имат достъп до писмените си работи. Преразглеждане на оценката не се допуска, освен ако не става въпрос за техническа грешка.

4. Критерии за оценяване

Предварително са определени критериите за оценяване въз основа на определен брой точки по всеки от модулите на изпита. Точките са определени така, че да се отчете степента на задълбоченост на знанията на студента по предмета, умението му да прави изводи, анализи и сравнения, да познава терминологията и да може да решава учебни казуси. Критериите за оценяване са написани на съответния изпитен лист, който получава студентът в началото на изпита.

5. Особени изисквания

Да се познава минимално изискуемата терминология на латински и на български език, предоставява на лекциите и упражненията.

ПУ „Паисий Хилендарски“ • Юридически факултет

Правила за организация на учебната дейност в специалността „право“ на Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“

* Чл. 14. (1) Текущото оценяване е задължително за всички учебни дисциплини, по които се провеждат семинарни занятия. То се осъществява в рамките на семинарните занятия при предварително разработена система за текущо оценяване, която се оповестява в конспекта по чл. 18.

(2) При оповестяване на системата за текущо оценяване по предходната алинея задължително се посочват и минималните изисквания относно изпълнението на условието по чл. 9, ал. 2, буква „б“ от настоящите правила.

(3) Текущите проверки на резултатите от обучението в съответните учебни курсове се насрочват от преподавателя, водещ семинарните занятия, съобразно предвиденото в учебната програма и хода на учебните занятия.

(4) При насрочване на текущи проверки студентите се уведомяват предварително, в разумен срок, за обхвата на учебния материал и критериите за оценяване.

** Чл. 9. (1) Студентите участват в учебния процес посредством изпълнението на аудиторни и извънаудиторни дейности съобразно учебните програми на отделните учебни курсове.

(2) В учебните курсове, за които в учебния план е предвидено провеждането на семинарни занятия, участието на студентите в учебния процес не се зачита, в случай че не е изпълнено поне едно от следните условия: а) присъствие на най-малко половината от общия брой на проведените семинарни занятия; б) успешно изпълнение на задачите от задължителното текущо оценяване по чл. 14, ал. 2.

(3) При незачитане участието на студентите в обучението те не се допускат до оценяване на редовната изпитна сесия.